

تحلیل نقوش مهرهای دوره عیلامی بر پایه مواد و مصالح

زهرا کریمیان بصیر^۱، عسل زند داودی^۲*

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. z.karimianbasir@gmail.com

۲- استادیار، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. Asaldavoodi@srbiau.ac.ir

:

چکیده

استفاده از مهر در ایران از قدیمی ترین دوران بسیار معمول بوده است و نمونه های بسیاری از این اشیا را می توان در دوره ها و نقاط مختلف ایران یافت. عیلام نام یکی از تمدن هایی باستانی و بومی سرزمینی است که پیش از تشکیل حکومت های آریایی ماد و پارس بر بخشی از غرب و جنوب غرب ایران حاکمیت داشت. در این تحقیق به بررسی انبوه نقشمایه های بکار رفته بر روی مهرهای عیلامیان پرداخته شده است. تحقیق حاضر با استفاده از روش تحلیلی- تاریخی انجام شده است و شیوه جمع آوری اطلاعات به شیوه اسنادی بر اساس مطالعه کتابخانه ای بوده است. در این تحقیق دریافتیم مهرها در دوره عیلامیان در زمینه های مختلف کاربرد داشته است و سرچشمه نقوش روی مهرها بیشتر ریشه در اعتقادات و باورهای مردمان آن دوره دارد و عیلامیان مهرها را برای انواع نیازهای خود از جمله مذهبی، طلسم و اقتصادی می ساختند. نقوش ایجاد شده بر روی مهرها توسط عیلامیان موجوداتی بشکل انسان یا جانوران، نقوش هندسی، گیاهی، اساطیری و غیره را نمایش می دهد. با بررسی این نقوش تقریباً این نظریه که مهرها تزئینی بودند، رد می شود مگر برخی از آنها که بدست افراد و برای استفاده شخصی بوده است. در مهرهای دوره عیلامی با شیوه نوینی در تصویرسازی افراد مواجه هستیم. عیلامیان غالباً اندیشه دینی خود را در اشکال و صحنه های متنوعی که در نظر ما گاهی پوچ و بی معنی جلوه می کند، به تصویر می کشیدند. با بررسی نقوش می توان گفت عیلامی ها سعی بر آن دارند که خود، خانواده و نزدیکان خویش را با خدایان مختلفی که در آن زمان بدانها معتقد بودند به یک ارتباط و پیوند نزدیک درآوردند

واژه های کلیدی: عیلام، مهر، نقشمایه، تصویرسازی

۱- مقدمه

درباره تاریخ ایران گفتگو بسیار است و نشیب و فرازها و زشتی ها و زیبایی های آن مورد سنجش فراوان قرار گرفته است ولی هنوز بسیار است گفتنی هایی که ناگفته مانده و مطالب مهم و پر ارزشی که در پرده ابهام و فراموشی همچنان پنهان مانده است، و گرد اعصار و قرون آنها را پریده رنگ و محو و کدر باقی گذاشته است. حتی چه بسا زندگی هایی که هنوز گنجینه ای در دل خاک ها مدفون است و ما بر سرشان گام می نهیم، و روزی خواهد رسید که از دل خاک سر برآورند و دوباره جان گیرند و فصل تازه ای به فصول فراوان این تاریخ کهن بیافزایند. یکی از فصول درخشان که به تازگی به همین ترتیب جان یافته و زنده در مقابل دیدگان ما قرار گرفته است، عیلام می باشد که در گذشته نامی محو و دور در تاریخ ایران بوده است، در حالی که امروزه بسیاری از زوایای این تاریخ و تمدن درخشان آن روشن شده، و چون ستاره تابناکی به طلوع درآمده، و حاکی از آن است که در زمان خود نیز گاه گاه بدرخشندگی خورشید بر سایر تمدن ها نور پراکنده است. عیلام که جزو اولین سلسله های شاهی در تاریخ نجد ایران می باشد، تا در حدود ۷۰ سال پیش بسیار کم شناخته شده بود، ولی از آن پس بتدریج در نتیجه کشفیات باستان شناسی، که بیشتر به همت هیئت های باستان شناسی فرانسوی انجام گرفته است، نمودار گردید و هر چند که امروزه نیز